

MEDICINSKA
FAKULTETEN

Institutionen för hälsovetenskaper
Arbetsterapeutprogrammet

Interventioner som inkluderar aktiviteter med djur för personer med demens

- dess betydelse för välbefinnandet samt aktivitet och meningsfullhet i vardagen

Författare: Anna Strandqvist Germundsson

Teresa Kronvall

Handledare: Christel Leufstadius

Kandidatuppsats, Litteraturöversikt

Våren 2022

Lunds universitet
Medicinska fakulteten
Programnämnden för rehabiliteringsutbildningar
Box 157, 221 00 LUND

Interventioner som inkluderar aktiviteter med djur för personer med demens

- dess betydelse för välbefinnande samt aktivitet och meningsfullhet i vardagen

Författare: Anna Strandqvist Germundsson & Teresa Kronvall
Handledare: Christel Leufstadius
Examensarbete på kandidatnivå, Litteraturöversikt
Våren 2022

Abstrakt

Bakgrund: I dagsläget har 150 000 personer i Sverige diagnostiserats med en demenssjukdom och det finns ännu inga botemedel mot sjukdomen. De icke-farmakologiska interventionerna utgör en viktig funktion för att lindra sjukdomens symtom och konsekvenser. Enligt arbetsterapeutisk teori bidrar meningsfulla aktiviteter till att främja välbefinnandet. För att arbetsterapeuter ska kunna använda aktiviteter med djur som intervention för personer med demens behövs mer evidens.

Syfte: Att kartlägga kunskapsläget i en litteraturöversikt avseende vilken betydelse interventioner som inkluderar aktiviteter med djur har för välbefinnandet samt aktivitet och meningsfullhet i vardagen för personer med demens.

Metod: En litteraturöversikt med induktiv ansats där urvalet bestod av 12 artiklar, vilka varierade mellan kvalitativa, kvantitativa och blandad metod. Dataanalysen av artiklarna genomfördes med en integrerad innehållsanalys för att identifiera huvud- och underkategorier.

Resultat: Huvudkategorierna som framkom var: livskvalité genom aktivitet, aktivitet och meningsfullhet i vardagen, djuret framkallar minnen och livsberättelser, samt ökad social interaktion.

Slutsats: Interventioner som inkluderar aktiviteter med djur, såväl levande som robotiska, har goda förutsättningar att användas som intervention inom arbetsterapi i syfte att främja välbefinnande samt aktivitet och meningsfullhet i vardagen. Interventionen kan ses som ett komplement till andra interventioner för personer med demens och ska utgå från en personcentrerad vård. Det krävs dock mer forskning inom området relaterat till arbetsterapi.

Nyckelord:

Alzheimers sjukdom, djurassisterad terapi, personcentrerad vård, kognitiv svikt, hund, häst, robotsäl, robotkatt, akvarium, arbetsterapi, aktiviteter, icke-farmakologisk behandling, livskvalité

Interventions that include activities with animals for people with dementia

- its importance for well-being as well as activity and meaning in everyday life

Author: Anna Strandqvist Germundsson & Teresa Kronvall
Supervisor: Christel Leufstadius
Bachelor thesis, Literature study
Spring 2022

Abstract

Background: Currently in Sweden, 150 000 people have a dementia diagnosis and there is yet no treatment available. Non-pharmaceutical interventions are of great importance to ease the disease's symptoms and consequences. According to occupational theory, meaningful activity helps to promote wellbeing. For occupational therapists to be able to use activities with animals as intervention in dementia care, more evidence is needed.

Purpose: To make a literary review of the current knowledge on interventions using animals in activities and associations with activity and meaning in everyday life as well as on the wellbeing of people with dementia.

Method: A literature review with an inductive approach was made. The result consisted of 12 articles, both qualitative, quantitative and mixed methods. The data analysis of the articles was carried out using an integrated content analysis to identify main categories and subcategories.

Results: The main categories that emerged were quality of life through activity; activity and meaning in everyday life; the animal evokes memories and life stories; and increased social interaction.

Summary: Interventions including activities with animals, both living and robotic, have good conditions to be used as intervention in occupational therapy in order to promote well-being and activity and meaning in everyday life. The intervention should be considered as a complement to other interventions in dementia care and should be based on person-centered care. However, more research is needed in the field related to occupational therapy.

Keywords

Alzheimer's disease, animal-assisted therapy, person-centeredness, cognitive impairment, dog, horse, robotic seal, robotic cat, aquarium occupational therapy, occupation, non-pharmacological treatment, quality of life

Lund University
Faculty of Medicine
The Rehabilitation Programmes Board
Box 157, S-221 00 LUND

Innehållsförteckning

Introduktion	2
Bakgrund.....	2
Aktivitet och meningsfullhet i vardagen samt välbefinnande	2
Demens.....	4
Interventioner som inkluderar aktiviteter med djur.....	6
Problemformulering	7
Syfte	8
Metod	8
Urval och datainsamling	8
Dataanalys	11
Forskningsetiska avvägningar	12
Resultat.....	13
Livskvalité genom aktivitet	15
Aktivitets påverkan på beteende och psykiska symtom	15
Aktivitet och meningsfullhet i vardagen.....	16
Tillhörighet med djuret	16
Betydelsen av djurets närhet.	17
Känna sig behövd.....	17
Djurets påverkan på aktivitetsutförandet	17
Djuret framkallar minnen och livsberättelser	18
Minnen som väcker känslor	18
Ökad social interaktion	19
Social interaktion genom verbal kommunikation	19
Social interaktion genom icke-verbal kommunikation.....	20
Diskussion.....	20
Välbefinnande.....	20
Aktivitet och meningsfullhet i vardagen.....	22
Djursortens betydelse för välbefinnandet samt aktivitet och meningsfullhet i vardagen.....	23
Klinisk nytta	24
Metoddiskussion.....	24
Slutsats och implikationer	27
Referenser	28
Bilaga 1 (2).....	33
Bilaga 2 (2).....	35

Introduktion

”Det blir en härlig spontan reaktion. Jag ser många som går i korridorerna med sina rollatorer öka takten lite och le. Många som sitter i soffan sträcker ut sina händer och vill klappa. Det är väldigt uppskattat när vi kommer på besök.” Citatet kommer från en intervju med Jessica i Sydsvenskan 17 januari 2022. Jessica arbetar i demensbyn i Vellinge kommun med tjänstehunden Hicko, i syfte att öka livskvalitén för de boende (Abbas, 2022). Sedan en lång tid tillbaka har djur använts i olika syften att hjälpa människor och används bland annat för att öka livskvalitén hos personer med demens (Willis, 1997). Personer med demens har en ökad sårbarhet för miljön, vilket har visat sig öka risken för försämrad livskvalité hos de som bor på särskilt boende (Wood et al., 2017). Djur utgör en miljöfaktor och genom att använda interventioner som inkluderar aktiviteter med djur på särskilt boende kan miljön utgöra en främjande faktor då det bidrar till välbefinnande och ökad aktivitet (Velde et al., 2005). Den sammanställda forskningen avseende interventioner som inkluderar aktiviteter med djur för personer med demens är i dagsläget begränsad. Interventionen genomförs ofta inte enbart av arbetsterapeuter. För att öka förutsättningarna för att arbetsterapeuter ska kunna använda interventioner som inkluderar aktiviteter med djur för personer med demens krävs mer evidens kring nyttan (Cipriani et al., 2013). Författarna till denna studie anser också att ett fokus på vilka aktiviteter som deltagare gör tillsammans med djuren är centralt inom arbetsterapi och bör studeras. Förhoppningen är därmed att denna litteraturöversikt ska inspirera till vidare forskning samt att den evidens som finns inom området tas till vara på i syfte att öka välbefinnandet och en meningsfull vardag hos personer med demenssjukdom.

Bakgrund

Aktivitet och meningsfullhet i vardagen samt välbefinnande

Arbetsterapi har sin utgångspunkt i att aktivitetsutförande främjar hälsa och välbefinnande, således är personers möjlighet att delta i vardagens aktiviteter i fokus (World Federation of Occupational Therapy [WFOT], 2022). Enligt Erlandsson och Persson (2014) består vardagen av olika aktiviteter som personen utför, aktiviteterna skapar i sin tur ett aktivitetsmönster och utgör en källa till välbefinnande. Aktiviteterna varierar mellan det personen vill, måste och behöver göra.

Aktivitetsutförandet påverkas av det dynamiska samspelet mellan komponenterna; person, miljö och aktivitet (Erlandsson & Persson, 2014). Personens förmågor och resurser påverkar möjligheten till att utföra aktiviteter (Eklund et al., 2017). För en person med demenssjukdom uppstår funktionsnedsättningar såväl fysiskt som psykiskt, vilket begränsar personen från att kunna utföra aktiviteter i det dagliga livet (Solheim, 2019). Brist på eller för mycket aktiviteter kan leda till understimulans/överstimulans och därmed utgöra risk för psykisk ohälsa (Wilcock & Hocking, 2015). Enligt Polatajko et al. (2013) kan de yttre resurserna, det vill säga miljön som personen vistas i, antingen möjliggöra eller hindra aktivitetsutförande. Miljön består av en fysisk, social, institutionell och kulturell dimension som alla påverkar varandra och individen. Djur utgör en miljö-komponent och kan härledas till det Polatajko et al. (2013) definierar som fysisk, kulturell och social miljö.

Meningsfulla aktiviteter bidrar till att skapa meningsfullhet i vardagen, förbättrar livskvalitén och främjar välbefinnandet och hälsan för den enskilda individen (Harmer & Orell, 2008). För att en aktivitet ska upplevas som meningsfull utgår aktiviteten från dimensionen *görandet* som sedan är sammanflätat med dimensionerna *vara*, *bli* och *tillhöra* (Hasselkus & Dickie, 2021). I dimensionen *vara*, som ofta associeras med det mentala, finns det tid för eftertanke, reflektion och att forma idéer. Begreppet är också sammanlänkat till roller och intressen, vilket innebär att den egna identiteten är nära kopplat till dimensionen *vara* och kan delas med andra som till exempel en vän. Dimensionen *blivandet* innefattar självförverkligande och personens potential till utveckling. *Vara* och *bli* är tätt sammanlänkade eftersom dimensionerna utgår och omformas utifrån en persons görande av dagliga aktiviteterna och skapar därigenom personens livshistoria. Interpersonella relationer ingår i dimensionen *tillhörighet* och grundar sig i ömsesidighet och att kunna bidra till andra. *Tillhörighet* inkluderar också ett behov av en plats som är fysiskt samt emotionellt trygg och som möter de sociala behoven hos individen. Dessutom innebär dimensionen *tillhörighet* vikten av möjligheten att vara del av ett större sammanhang och gemenskap (Hasselkus & Dickie, 2021).

American Occupational Therapy Association (AOTA, 2020) definierar begreppet välbefinnande som tillfredsställelse i livet, positiva känslor och upplevelser samt avsaknad av negativa känslor. Inom arbetsterapi inkluderas begreppet välbefinnande även av tillfredsställelsen av deltagandet i dagliga aktiviteter, vilket i sin tur ökar livskvalitén (AOTA, 2020). Hasselkus och Dickie (2021) menar att ens persons välbefinnande påverkas positivt eller

negativt av aktiviteter som antingen bidrar eller hindrar upplevelsen av tillhörighet med andra. Vidare lyfter Perrin (1997) begreppet relativt välbefinnande som inbegriper de ofta flyktiga stunder av positiv hälsa som personer med svår demens upplever.

För att förstå hur människors engagemang och aktiviteter är sammankopplat till välbefinnande behöver aktivitetens mening tas i beaktande, då aktiviteter som upplevs som meningsfulla genererar välbefinnande (Polatajko et al., 2013). Interventioner som syftar till att öka delaktigheten i meningsfulla aktiviteter har därmed en positiv påverkan på välbefinnandet (Hocking, 2009). Det har framkommit att när personer med demenssjukdom deltagit i meningsfulla aktiviteter har de fått en förbättrad livskvalité (Alzheimer association, 2021). Sammanfattningsvis finns det en korrelation mellan aktivitet, mening och upplevt välbefinnande hos en person.

I denna studie används härmed följande definitioner:

Med *välbefinnande* avses tillfredsställelse i livet, positiva känslor och upplevelser samt avsaknad av negativa känslor och tillfredsställelsen av deltagandet i dagliga aktiviteter.

Med *aktivitet och meningsfullhet i vardagen* avses aktiviteter som personen utför återkommande i livet samt aktiviteter som uttrycks av den enskilda som meningsfulla alternativt kan relateras till de fyra dimensionerna göra, vara, bli och tillhöra.

Demens

Demens är en paraplyterm för kognitiva sjukdomar, vanligtvis av kronisk eller progressiv karaktär, men är inte en del av det naturliga åldrandet (Socialstyrelsen, 2017a; World Health Organization [WHO], 2012). Inledningsvis medför en demenssjukdom milda kognitiva nedsättningar som successivt övergår till allt svårare nedsättningar av de kognitiva funktionerna som till exempel minne, inläring, språk och orientering till tid och rum. Sjukdomen innebär också en gradvis försämring av förmågan att självständigt upprätthålla dagliga aktiviteter såsom egenvård och hushållsuppgifter (Socialstyrelsen, 2017a; WHO, 2012), vilket kan medföra negativ påverkan på individens hälsa (Eklund et al., 2017). I dagsläget finns inget botemedel för demenssjukdomar utan endast lindring av demenssymtomen för att ge så god livskvalité som möjligt för personen med demenssjukdom (Alzheimer association, 2021; Socialstyrelsen, 2017a). Nio av tio demenssjuka drabbas någon gång under sin demenssjukdom av beteendemässiga och neuropsykiatriska symtom som är besvärande för patienten och kan leda

till ökad risk för skador och minskad livskvalité (Casey, 2012; Socialstyrelsen, 2017a). Beteendemässiga symtom inkluderar aggression (fysisk och verbal), upprepad vokalisering, gråtmildhet, rastlöshet, vandrande och sexuellt opassande beteenden. Psykiska symtom innefattar nedstämdhet, apati, depression, ångest, sömnlöshet, vanföreställningar, eufori och hämningslöshet. Symtomen ingår i begreppet "Beteendemässiga och Psykiska Symptom vid Demens" (BPSD) (Svenskt register för beteendemässiga och psykiska symtom vid demens, 2022). Det finns inga generella behandlingsformer för BPSD, men forskning har visat att implementering av icke-farmakologiska åtgärder ger färre biverkningar, upprätthåller eller förbättrar livskvaliteten och förmågan att utföra dagliga aktiviteter samt ger minskade vårdkostnader (Alzheimer association, 2021; Staedtler & Nunez, 2015).

Staedtler och Nunez (2015) menar att icke-farmakologiska åtgärder som implementeras tidigt, är skräddarsydda efter patientens behov och ges regelbundet minskar de psykiska symtomen hos patienter med demens. Synsättet överensstämmer med de nationella riktlinjerna för vård och omsorg vid demenssjukdom där djur lyfts som ett verktyg för personcentrerad vård i syfte att öka livskvalitén hos personer med demens, men att det vetenskapliga stödet inte är tillräckligt (Socialstyrelsen, 2017b). I dagsläget arbetar arbetsterapeuter utifrån olika interventioner med personer som har demens i syfte att öka initiativtagande, skapa autonomi, öka den kommunikativa förmågan samt skapa en ökad känsla av kompetens hos den enskilda individen att klara av sina vardagliga aktiviteter (Graff et al., 2006). Exempel på vad en arbetsterapeut i Sverige utför för att stödja en person med demens är att utreda vad personen klarar av i sina dagliga aktiviteter, provar ut hjälpmedel och bidrar med strategier för att undvika passivisering (Jonasson, 2021).

Vilka aktiviteter som skapar meningsfullhet varierar mellan individer och över livet (Hasselkus & Dickie, 2021). Enligt Harmer och Orrell (2008) verkar det finnas ett samband mellan engagemang i meningsfulla aktiviteter och välbefinnande hos personer i olika stadier av demens. I ett tidigt stadie av demenssjukdom är typiska vardagsaktiviteter och känslan av att kunna bidra viktigt att upprätthålla. I ett senare stadie av demenssjukdomen är personerna mer benägna att delta i aktiviteter de kan relatera till, exempelvis matlagning. För personer med svår demens visade sig en känsla av ökat välbefinnande och bättre humör vara relaterat till att de deltog i sensomotoriska aktiviteter som till exempel dans och fysiska lekar (Harmer & Orell, 2008).

I dag finns det nästan 150 000 personer i Sverige med demenssjukdom och cirka 25 000 personer insjuknar i demens varje år. Troligtvis kommer antalet demenssjuka nästan fördubblas till år 2050 (Socialstyrelsen, 2018). Behovet av att undersöka kostnadseffektiva interventioner för personer med demens är därmed aktuellt.

Interventioner som inkluderar aktiviteter med djur

Norling (2002) tar upp att det finns flera olika benämningar för interventioner som inkluderar aktiviteter med djur. En benämning är animal-assisted therapy (AAT) som innebär att behandlingen avser att förbättra psykiska, fysiska och sociala funktioner och där djur är en del av behandlingsprocessen. Ett annat begrepp är animal-assisted activity (AAA), vilket innefattas av att djuren utgör ett stöd i egenvården samt syftar till att bidra med aktivering på intuitionen (Norling, 2002). I denna litteraturöversikt kommer interventioner som inkluderar aktiviteter med djur definieras som att när en yrkesverksam person använt någon form av aktivitet med djur i syfte att antingen främja aktivitet och meningsfullhet i vardagen och/eller välbefinnandet för personer med demenssjukdom.

När interventioner som inkluderar aktiviteter med djur används inom vård och omsorg är det oftast sällskapsdjur som menas, bland annat hund, katt, häst, fiskar och fåglar (Norling, 2002). I litteraturöversikten inkluderas levande djur, robotiska djur och gosedjur. Robotiska djur och gosedjur ansågs som alternativ värda att undersöka i relation till interventioner som inkluderar aktiviteter med djur då det kan ge ett bredare perspektiv. Dessa djur kan även användas med fördel utifrån allergier, ovana vid djur samt beteendemässiga symtom som förekommer vid demenssjukdom och som kan försvåra vid djurhantering. Moyle et al. (2019) lyfter att robotiska djur samt gosedjur kan utgöra kostnadseffektiva interventioner.

Enligt Moyle et al. (2019) kan brist på stimulans och engagemang i meningsfulla aktiviteter ha negativ påverkan på humör och bidra till ökad agitation för personer med demens. Det i sin tur kan leda till att behovet av farmakologiska interventioner ökar. Mot bakgrund av tidigare nämnda konsekvenser på grund av understimulans och brist på meningsfulla aktiviteter har sociala robotar och gosedjur designats att efterlikna levande djur i syfte att engagera personer i socialt beteende samt interagera i aktiviteterna med djuret. De robotiska djuren är utformade att

likna sällskapsdjur såväl i utseende som i rörelser, och har artificiell intelligens (AI), vilket gör att de kan ge respons i form av ljud och rörelser, medan gosedjuren enbart efterliknar i utseende (Moyle et al., 2019). Levande djur, robotiska djur och gosedjur har visat sig ha positiva effekter avseende interaktion för personer med demens (Smith & D'Amico, 2020).

Norling (2002) redogör för att aktiviteter med levande djur som intervention för äldre personer har positiv effekt utifrån fysiska, sociala och psykiska aspekter till exempel stressreducering, ökad social samvaro med andra människor, samt ökad fysisk aktivitet. Det har även visat sig ha fördelar avseende såväl vårdkostnader som medicinskt. Bland annat då det har framkommit att i situationer där det sociala stödet är bristfälligt har interventioner som inkluderar aktiviteter med djur visat sig generera positiva fysiologiska förändringar i de funktioner i kroppen som reglerar hjärta och kärl. Det i sin tur minskar behovet av farmakologiska interventioner, förkortar vårdtiderna och således minskar vårdkostnaderna (Norling, 2002).

För att aktiviteter med djur ska utgöra arbetsterapeutisk intervention menar Velde et al. (2005) att interventionens fokus behöver utgå från meningsfulla aktiviteter som frambringar livskvalité för individen. Regelbunden kontakt, vårdandet och ägandet av ett husdjur har samtliga förutsättningar för att vara meningsfulla aktiviteter. Acceptansen och användningen av interventioner som inkluderar aktiviteter med djur har ökat allteftersom det kommit forskningsresultat på området som gett legitimitet (Hooker et al., 2002). Enligt Velde et al. (2005) föreligger det emellertid fortsatt behov av forskning där nyttan av interventioner som inkluderar aktiviteter med djur undersöks i relation till aktivitetsvetenskap för att legitimera användningen av interventionerna i det arbetsterapeutiska arbetet.

Problemformulering

För personer som har en demenssjukdom är vardagen starkt begränsad på grund av kognitiva funktionsnedsättningar samt beteendemässiga och psykiska symptom. Då det i dagsläget inte finns botemedel behövs alternativa behandlingsformer för att främja välbefinnandet för personer med demens, vilket går i linje med det personcentrerade arbetssättet som är av vikt i utformandet av vården för personer med demenssjukdom och utgör stommen i arbetsterapi. För personer med demens har arbetsterapeuter en viktig roll i att bidra till deltagande i meningsfulla aktiviteter i vardagen, vilket i sin tur främjar välbefinnandet. Sammantaget utgör dagens forskningsläge, demenssjukdomens framtida prognos avseende antal och betydelsen av icke-

farmakologiska interventioner, att författarna till denna litteraturöversikt finner ett behov av att kartlägga vilken forskning som finns avseende interventioner som inkluderar aktiviteter med djur för personer med demenssjukdomar och dess betydelse för deras välbefinnande samt aktivitet och meningsfullhet i vardagen.

Syfte

Studiens syfte var att kartlägga kunskapsläget i en litteraturöversikt avseende vilken betydelse interventioner som inkluderar aktiviteter med djur har för välbefinnandet samt aktivitet och meningsfullhet i vardagen för personer med demens.

Metod

Studien är en litteraturöversikt där vetenskapliga artiklar inhämtades genom systematisk datainsamling. De utvalda artiklarna har kritiskt granskats, kvalitetsbedömts och analyserats för att kartlägga kunskapsläget utifrån denna studies syfte. Ett förfaringssätt som varit i enlighet med Friberg (2017) som beskriver att en litteraturöversikt innebär att få en helhetsbild av forskningsläget inom ett område genom att sammanställa det aktuella kunskapsläget. Litteraturöversikten utgick från en induktiv ansats i analysen, vilket innebär, enligt Kristensson (2014), att slutsatserna dras utifrån det som framkommit i artiklarna utan att vara styrt av en specifik teori.

Urval och datainsamling

Datainsamlingen av de vetenskapliga artiklarna genomfördes systematiskt i databaserna CINAHL, PsykINFO och PubMed med anledning av att databasernas ämnesområden täckte studiens syfte. Utifrån studiens syfte identifierades tre huvudområden som var ”demens”, ”aktiviteter med djur”, och ”aktivitet”. Därefter identifierades och förfinades engelska sök- och ämnesord för respektive huvudområde med hjälp av svenska Medical Subject Headings (MeSH). Området ”aktivitet” valdes att uteslutas då det i kombination med de andra huvudområdena gav ett alltför smalt datamaterial medan sökordet ”djur” uteslöts på grund av att det gav för många irrelevanta träffar för studien. Även söktermen ”katt” exkluderades till följd av att termen gav en mängd träffar som var irrelevanta för studiens syfte. Med anledning av att studiens syfte var att undersöka interventioner som inkluderar aktiviteter med djur,

fokuserades sökningarna på djur i kombination med intervention samt synonymer. Då sökningarna gav resultat för robotiska djur, gosedjur och andra djur än häst och hund som söktes efter specifikt, bedömdes det inte föreligga behov av att precisera sökningarna ytterligare. De sökord och söktermer som användes redovisas i Tabell 1.

Engelska söktermer som innehöll flera ord till exempel “dog therapy”, söktes med citationstecken för att precisera sökningarna i så hög utsträckning som möjligt. I de slutgiltiga sökningarna har synonymer sökts i block tillsammans med de booleska söktermerna “OR” och “AND” i syfte att få fram så många relevanta vetenskapliga artiklar som möjligt. Unika justeringar genomfördes i respektive databas för att åstadkomma så bra sökresultat som möjligt, således är söktermerna inte identiska i de olika databaserna. För redovisning av fullständigt sökschema för respektive databas, se bilaga 1.

Tabell 1 Sökord och söktermer som använts

Kategori	Sökord och söktermer som använts
Djur	MH “Pet Therapy+” ▪ “animal assisted therapy” ▪ “service dogs” ▪ “dog therapy” ▪ AAT ▪ dogs ▪ horses ▪ “equine assisted therapy” ▪ “equine therapy” ▪ “animal intervention” ▪ “animal therapy” ▪ “animal assisted activities” ▪ “animal facilitated therapy” ▪ “pet therapy” ▪ DE “Animal assisted therapy” ▪ “Animal assisted therapy”[Mesh] ▪ “Therapy animals”[Mesh]
Demens	MH “Dementia+” ▪ ”cognitive disorders” ▪ ”cognitive impairment” ▪ ”cognitive health” ▪ DE "Dementia" ▪ DE "AIDS Dementia Complex" ▪ DE "Dementia with Lewy Bodies" ▪ DE "Presenile Dementia" ▪ DE "Pseudodementia" ▪ DE "Semantic Dementia" ▪ DE "Senile Dementia" ▪ DE "Vascular Dementia" ▪ DE "Dementia with Lewy Bodies" ▪ DE "Senile Dementia" ▪ DE "Vascular Dementia" ▪ DE "Alzheimer's Disease" ▪ DE "Cognitive Impairment" ▪ DE "Mild Cognitive Impairment" ▪ “dementia”[Mesh] ▪ “cognitive disorders”[Mesh]

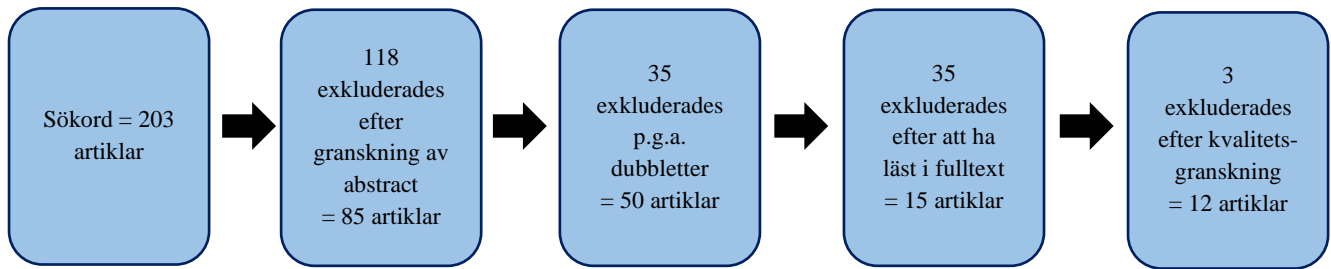
Kommentar: Fullständigt sökschema för respektive databas redovisas i bilaga 1.

Inklusionskriterierna för litteraturöversikten var originalartiklar på engelska publicerade under perioden 2011 - 2022 för att inkludera så aktuell forskning som möjligt. Östlundh (2017) lyfter att vetenskapliga artiklar är en färskvara. För att bedöma artiklarnas relevans och säkerställa kvalitén på artiklarna skulle samtliga vara tillgängliga i databaserna som fulltext, vara peer reviewed och publicerade på engelska i en vetenskaplig tidskrift samt ha etiskt godkännande.

Vidare inkluderades artiklar som använde aktiviteter med djur, oavsett om det var enskilt eller i grupp, oberoende om artiklarna var kvalitativa, kvantitativa eller blandad metod.

Exklusionskriterier för litteraturoversikten var review artiklar, att interventionen utfördes i ordinärt boende samt artiklar med låg vetenskaplig kvalitet (förfaringssätt för att avgöra vetenskaplig kvalitet beskrivs nedan). Författarna valde, då det endast fanns ett fåtal artiklar som inte hade en västerländsk kontext, att exkludera dessa för att få en så lik kontext som möjligt mellan artiklarna som undersöktes.

Databassökningarna gav träffar på 203 artiklar (se Figur 1). Efter att ha läst abstrakten exkluderades 118 artiklar utifrån inklusions- och exklusionskriterierna. Därefter exkluderades dubletter varpå 50 artiklar återstod. Återstående artiklar lästes i fulltext. De artiklar som då upptäcktes inte kunde svara på studiens syfte, inte uppfyllde inklusionskriterierna eller hamnade inom exklusionskriterierna uteslöts. I detta steg föll samtliga artiklar som berörde gosedjur bort, då artiklarna inte uppfyllde inklusionskriterierna. Därefter återstod 15 artiklar vars vetenskapliga kvalitet bedömdes genom en systematisk granskning utifrån Fribergs (2017) 14 granskningsfrågor för kvalitativa artiklar och 13 granskningsfrågor för kvantitativa artiklar. I de fall då artiklarna hade blandad metod baserades granskningen på den dominerande metoden, vilket i samtliga artiklar var kvalitativa. För att kunna gradera nivån av vetenskaplig kvalitet, skapade författarna till denna studie ett skattningssystem som baserades på Fribergs (2017) granskningsfrågor. Varje granskningsfråga skattades utifrån om kvalitén var hög (tre poäng), medel (två poäng), eller låg (ett poäng). De kvalitativa artiklarna kunde max få 42 poäng och de kvantitativa artiklarna 39 poäng. Författarna bestämde att inklusionskravet skulle vara minst 60 % av totalpoängen, vilket innebar minst 25 poäng vid kvalitativa artiklar och minst 23 poäng vid kvantitativa artiklar. Artiklar med 80–100% av totalpoängen ansågs ha hög kvalitet och artiklar med 60–79% ansågs ha måttlig kvalitet. Respektive artikels vetenskapliga kvalitetspoäng redovisas i artikelmatrisen (se bilaga 2). Efter kvalitetsgranskningen återstod tolv artiklar i studien där samtliga bedömdes ha medel till hög vetenskaplig kvalitet.

Figur 1 Urvalsprocessen för valda artiklar

Dataanalys

En integrerad innehållsanalys användes eftersom den tillåter att kombinera kvantitativa, kvalitativa och artiklar med blandad metod, vilket därmed kan öka möjligheten till att generera mer evidensbaserad kunskap (Whittemore & Knafl, 2005). Analysmetoden menar, Whittemore och Knafl (2005), bidrar till att sammanfatta tidigare forskning för att skapa en mer omfattande förståelse för ett specifikt område.

Inledningsvis i dataanalysen sammanställdes valda artiklar i en artikelmatris, i enlighet med Whittemore och Knafl (2005), för att skapa en överblick av materialet och de metodologiska skillnaderna mellan artiklarna. Artikelmatrisen strukturerades utifrån; författare, år, titel, land, syfte, design/deltagare, intervention, djur, utvärderingsinstrument, resultat och vetenskaplig kvalitetsnivå (bilaga 2). Artiklarna sorterades därefter utifrån deras design i form av kvantitativ, kvalitativ och blandad metod.

I det nästkommande steget lästes de vetenskapliga artiklarna av författarna flertalet gånger enskilt med öppet sinne. Litteraturoversiktens syfte var styrande i att identifiera de meningsbärande enheterna, vilket Whittemore och Knafl (2005) tar upp som ett viktigt fokus i processen. Därefter diskuterades artiklarna sinsemellan i syfte att hitta meningsbärande enheter i originalartiklarnas resultatdel. Meningsbärande enheter identifierades i resultatet i samtliga artiklar. Enbart signifikanta resultat från tabeller och i text inkluderades från de kvantitativa artiklarna. I nästa steg i analysen kondenserades de meningsbärande enheterna och kodades enskilt av författarna för att sedan tillsammans diskutera fram de mest relevanta koderna. Medanalys av handledaren genomfördes i arbetet från kodning till framtagning av kategorier.

Författarna identifierade under analysprocessens gång därefter huvudkategorier och underkategorier. Kategorierna diskuterades och slutligen identifierades resultatets huvud- och underkategorier. Tillvägagångssättet att kondensera, koda och kategorisera för att hitta mönster, likheter och skillnader och utifrån kategorierna därefter dra slutsatser av det insamlade materialet är i enlighet med en integrerad innehållsanalys (Whittemore & Knafl, 2005).

Forskningsetiska avvägningar

Det finns inget krav på etiskt godkännande från en etisk kommitté för att genomföra en litteraturöversikt i ett examensarbete då underlaget sedan tidigare är granskat och publicerat (Kristensson, 2014). De artiklar som används i urval och resultatet har kritiskt granskats utifrån ett forskningsetiskt ställningstagande och samtliga artiklar har godkänts för genomförande.

Resultat

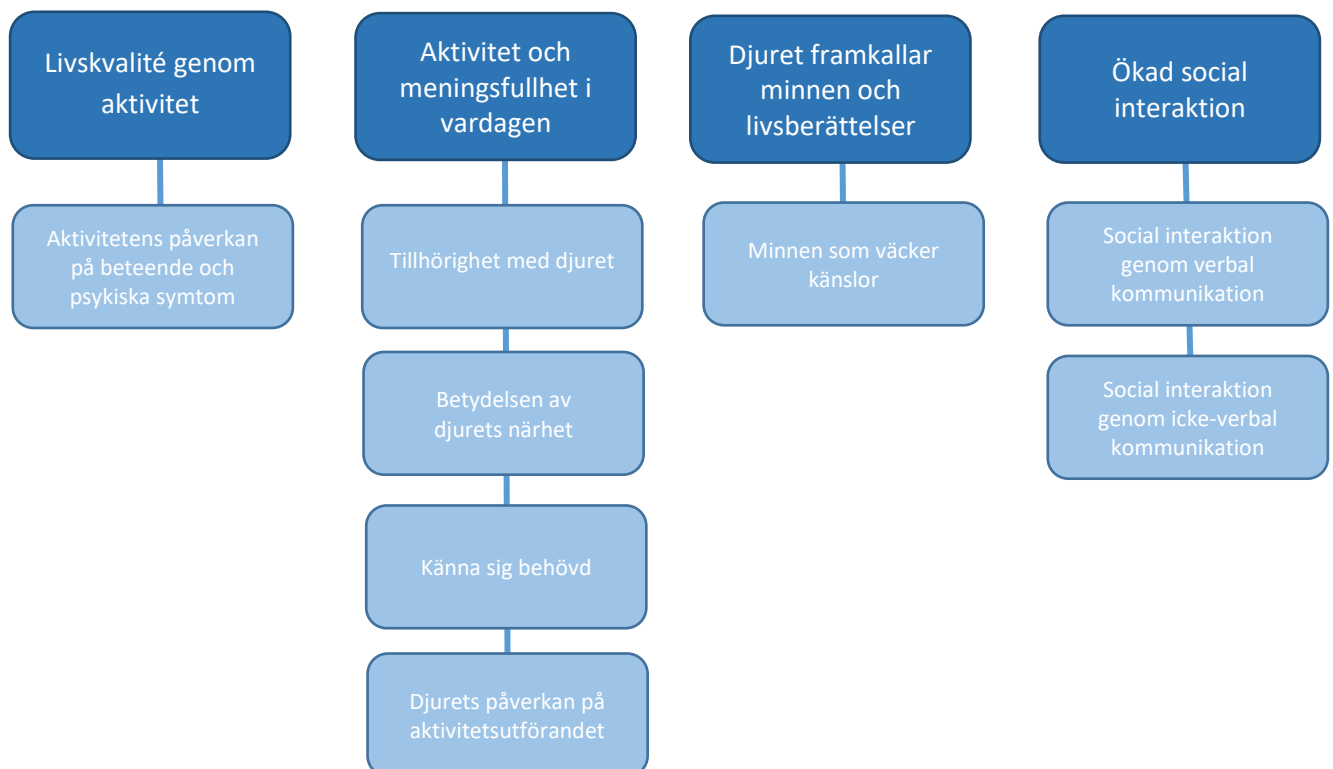
Resultatet baseras på tolv kvalitetsgranskade artiklar publicerade mellan 2014 och 2021. En sammanställning av artiklarna och deras kvalitetsnivå redovisas i bilaga 2. Av de tolv artiklarna var åtta kvantitativa, två kvalitativa och två blandad metod. Utav de kvantitativa artiklarna hade två av dem randomiserade urval. Antalet deltagare i de olika artiklarna varierade från 4 till 334 personer och i samtliga artiklar var majoriteten kvinnor. Interventionerna har skett på olika typer av särskilda boenden för personer med demens, eller på dagcenter. Deltagarna hade antingen diagnostiserats med någon form av demens som varierade från mild till svår eller hade ett värde under 25 på Mini Mental State Examination (MMSE). MMSE är ett test som avser att ge en grov uppskattning om olika kognitiva funktioner bland annat minne, språk och orientering. Max poäng på testet är 30 (Folstein et al., 1975). I två av artiklarna Swall et al. (2015) och Swall et al. (2017) hade samtliga deltagare diagnosen Alzheimers. Interventioner som inkluderar aktiviteter med djur utfördes individuellt i följande artiklar: Gustafsson et al. (2015), Kårefjärd och Nordgren (2019), Nordgren och Engström (2014), Swall et al. (2015), Swall et al. (2017) och som gruppintervention i följande artiklar: Briones et al. (2021), Fields et al. (2018), Petersen et al. (2017), Rodrigo-Claverol et al. (2020), Vegue Parra et al. (2020), Wesenberg et al. (2019). I artikeln, Edwards et al. (2014), skedde interventionen som en del av interiören, det vill säga varken som grupp- eller individuell intervention. Olika djur representerades i artiklarna (se Tabell 2).

De utvalda artiklarna utgick från en västerländsk kontext och fem kom från Sverige (Gustafsson et al., 2015; Kårefjärd & Nordgren, 2019; Nordgren & Engström, 2014; Swall et al., 2015; Swall et al., 2017), tre från Spanien (Briones et al., 2021; Rodrigo-Claverol et al., 2020; Vegue Parra et al., 2020), tre från USA (Edwards et al., 2014; Fields et al., 2018; Petersen et al., 2017) samt en från Tyskland (Wesenberg et al., 2019).

Tabell 2 Representerade djur i artiklarna.

Djur	Artikel
Hund	Briones et al., 2021; Kårefjärd & Nordgren, 2019; Nordgren & Engström, 2014; Rodrigo-Claverol et al., 2020; Swall et al., 2015; Swall et al., 2017; Vegue Parra et al., 2020; Wesenberg et al., 2019
Häst	Fields et al., 2018
Akvarium (fiskar)	Edwards et al., 2014
Robot-katt	Gustafsson et al., 2015
Robot-säl	Petersen et al., 2017

Följande resultat bestående av huvudkategorier och dess underkategorier framkom vid den integrerade innehållsanalysen (se Figur 2).

Figur 2 Identifierade huvudkategorier och underkategorier

Livskvalité genom aktivitet

I resultatet framkom att livskvalitén, som utgör en del av välbefinnandet, förbättrades hos deltagarna när de deltog i interventioner som inkluderade aktiviteter med djur (Edwards et al., 2014; Fields et al., 2018; Gustafsson et al., 2015; Kårefjärd & Nordgren, 2019; Nordgren & Engström, 2014). I den kvantitativa artikeln av Briones et al. (2021) som hade aktiviteter med hund som intervention, mättes livskvalitén genom självskattning hos såväl kontrollgrupp som interventionsgrupp. Resultatet ska dock tolkas med stor försiktighet då ökning av livskvalitén som sågs i båda grupper, enbart var signifikant i kontrollgruppen. Demenssjukdom medför ofta en negativ påverkan på beteende och psykiska symtom, vilket i sin tur medför en minskad livskvalité. Förbättring av beteende och psykiska symtom framkom i följande artiklar: Edwards et al. (2014), Gustafsson et al. (2015), Kårefjärd och Nordgren (2019), Nordgren och Engström (2014), Petersen et al. (2017) och Vegue Parra et al. (2020).

Aktivitetens påverkan på beteende och psykiska symtom

I resultatet framkom att interventioner som inkluderar aktiviteter med djur påverkade deltagarnas beteende och psykiska symtom. I de kvantitativa artiklarna Kårefjärd och Nordgren (2019) och Nordgren och Engström (2014) framkom en signifikant förbättring av livskvalitén kopplat till beteende hos deltagarna. Kårefjärd och Nordgren (2019) visade även att deltagarna uttryckte kroppsligen mindre fysiskt obehag och gav färre uttryck verbalt för obehag, där störst påvisad effekt var två veckor efter interventionen. Deltagarna observerades le i högre utsträckning efter en månad av aktiviteter med hunden. Det framkom även samband med olika sociodemografiska aspekter, både kvinnor och män i åldrarna 61–82 år påvisade störst signifikant förbättring avseende livskvalité. Avseende kvinnor inom åldersspannet 83–93 år framkom en signifikant minskning av livskvalité en månad efter interventionen i jämförelse med värdet två veckor efter interventionen. När det individuella målet med interventionen för deltagarna var att förbättra/bibehålla livskvalitén visade resultatet statistiskt signifikant förbättrad livskvalité (Kårefjärd & Nordgren, 2019). I Gustafsson et al. (2015) artikel, med blandad metod, framkom att aktiviteter med robotkatten kunde, enligt anhöriga och professionella, bidra till att bryta den onda cirkeln av konstanta repetitiva beteenden och medförde att deltagarna kunde rikta sitt fokus till annat. Det framkom även att en deltagare som tidigare hade varit mycket introvert upplevdes i samband med aktiviteter med robotkatten rikta sin uppmärksamhet mer utåt och uppfattades därefter som mer vaken och medveten. I ett fall

utgjorde dock aktiviteten med robotkatten ett för stort ansvar för deltagaren och resulterade i ett flyktbeteende.

Vidare framkom vid akvarie-interventionen en förbättrad samarbetsvilja, minskade irrationellt beteende, förbättrade sömnen samt minskade opassande beteende hos deltagarna (Edwards et al., 2014). Resultatet gällande aktiviteter med hund i den kvalitativa artikeln Swall et al. (2017) visade att deltagarna anpassade det egna beteendet efter hundens behov. I den kvantitativa artikeln Vegue Parra et al. (2020) framkom att respektfullt beteende förbättrades efter interventionen. Aktiviteter med robotsälen i den kvantitativa artikel Petersen et al. (2017) visade minskade symtom av ångest och depression hos deltagarna och aktiviteterna kunde ofta ersätta farmakologisk behandling, vilket även skedde i ett fall i artikeln Gustafsson et al. (2015) då robotkatten placerades på deltagaren bröst vilket skapade ett lugn hos deltagaren.

Aktivitet och meningsfullhet i vardagen

Det framkom i resultatet att interventioner som inkluderar aktiviteter med djur påverkade aktiviteter och meningsfullhet i vardagen hos deltagarna. I artiklarna Gustafsson et al. (2015), Swall et al. (2015) och Swall et al. (2017) beskrevs att aktiviteter med djuret var av betydelse för deltagarna. Deltagarna upplevde en tillhörighet med djuret och närheten till djuret föredrogs framför människor. Närheten av djuret bidrog till ett lugn hos deltagarna. Deltagarna upplevde även att de kunde vara till gagn för hundens behov, vilket bidrog till meningsfullhet i vardagen. Det framkom även att aktivitetsutförandet ökade och förändrades av interventionerna (Fields et al., 2018; Gustafsson et al., 2015; Swall et al., 2017; Swall et al., 2015; Vegue Parra et al., 2020; Wesenberg et al., 2019). Aktiviteterna med hunden bidrog till att deltagarna kunde uppvisa sidor av sin identitet före sjukdomen med de förmågor deltagaren då hade (Swall et al., 2017).

Tillhörighet med djuret

Resultatet visade att hunden beskrevs som en vän (Swall et al., 2015; Swall et al., 2017) och deltagarna upplevde ett speciellt band med hunden (Swall et al., 2017). Tillsammans med hunden kunde deltagarna fly till en verklighet som upplevdes som meningsfull och personlig, där gemenskapen med djuret utgjorde en kontakt som föredrogs framför mänsklig kontakt. Relationen mellan deltagare och hunden beskrevs som kravlös när de gjorde aktiviteter tillsammans. Deltagarna uttryckte även en känsla av sorg vid besökstidens slut och uttryckte en önskan om att få träffa hunden igen (Swall et al., 2015). Aktiviteter med robotkatten bidrog till

en minskad känsla av ensamhet (Gustafsson et al., 2015).

Betydelsen av djurets närhet.

Resultatet från den kvalitativa artikeln Swall et al. (2015) visade att aktiviteter med djuret fick deltagarna att njuta av närvaron av hunden under taktil beröring och att hundens närvaro skapade ett lugn med stunder av harmoni och kärlek när deltagarna och hunden satt tillsammans. Närheten av en hund kunde väcka känslor som frambringade både välbehag och obehag, vilket framkom både verbalt och med kroppsspråk hos deltagarna (Swall et al., 2015). I den kvantitativa artikeln Wesenberg et al. (2019) framkom det att vid jämförelse med kontrollgruppen hade gruppen som deltog i aktiviteter med hundar som intervention i högre utsträckning fysisk beröring, vilket framförallt skedde mellan hund och deltagare. I Fields et al. (2018) artikel med blandad metod, visade resultatet att deltagare som hade aktiviteter med hästar påvisade njutning och välbehag oftare i jämförelse med att göra aktiviteter som inte inkluderade djur. Resultatet visade även att aktiviteter med robotkatten genererade känslor som trygghet och säkerhet hos deltagarna och gav en känsla av stabilitet då den var kvar på samma ställe (Gustafsson et al., 2015).

Känna sig behövd

I de båda kvalitativa artiklarna Swall et al. (2015) och Swall et al. (2017) visade resultaten att aktiviteter med djur fick deltagarna att uppleva ett ansvarstagande, då deltagarna fick möjlighet att vara problemlösande för hundens behov och fatta beslut utifrån vad de ansåg var till gagn för hunden. Deltagarna delade med sig av egna idéer om omvårdnaden av hunden genom att till exempel uppmuntra den till att dricka och vila vid skada eller lugna hunden genom att klappa långsamt och tyst prata med hunden när den var rädd (Swall et al., 2015). Resultatet i Swall et al. (2017) artikel visade att deltagarna upplevde sig vara till nytta, då de kunde utgöra en trygghet för hunden. Vidare visade resultatet att deltagarna kunde vara lyhörda och anpassa sig efter hundens behov och ge hunden omvårdnad. Omvårdnaden av hunden fick deltagaren att sätta sin egen sjukdom åt sidan som blev mindre påtaglig i stunden. I Gustafsson et al. (2015) artikel framkom att deltagarna brydde sig om hundens säkerhet och trygghet i olika situationer, vilket framkom genom att de visade kärlek och ömhet

Djurets påverkan på aktivitetsutförandet

Resultaten visade att interventioner som inkluderar aktiviteter med djur ökade aktivitetsutförandet hos deltagarna (Gustafsson et al., 2015), hade funktionen att vara

igångsättande av aktiviteter (Swall et al., 2015) och medförde att deltagarna deltog i fler varierade aktiviteter i vardagen (Gustafsson et al., 2015; Vegue Parra et al., 2020).

I den kvantitativa artikeln Vegue Parra et al. (2020) framkom det att interventionen som inkluderade aktiviteter med djur bidrog till att deltagarna ökade uppmärksamheten på hunden och den pågående aktiviteten samt att deltagarna utförde aktiviteter som till exempel att klappa och borsta hunden. Vidare visade resultatet att effekterna av interventionen förbättrades hos de deltagare som hade samsjuklighet av depression, ångest eller fick någon form av psykoterapi. Det framkom även att ju kortare tid deltagarna bott på särskilt boende desto mer ökade sannolikheten till förbättring av aktivitetsutförandet i samband med interventionen. I Fields et al. (2018) artikel visade resultatet att aktiviteter med hästar som intervention bestod av fler komplexa aktiviteter. Bland annat då det ställde krav på att kunna prata och rida samtidigt, vilket medförde att deltagarna i högre utsträckning behövde använda flera av sina förmågor i aktivitetsutförandet i jämförelse med övriga aktiviteter som inte var relaterade till djur till exempel bussåkning och fysioterapi. I den kvantitativa artikeln Wesenberg et al. (2019) framkom att deltagarna använde flera rörelser med överkroppen i aktiviteter där deltagaren skulle ta sig till hunden, objekt eller andra personer.

Djuret framkallar minnen och livsberättelser

Resultatet visade att interventioner som inkluderar aktiviteter med djur framkallade livsberättelser och minnen från nu- och dåtid hos deltagarna (Gustafsson et al., 2015; Swall et al., 2015; Swall et al., 2017). I Swall et al. (2015) artikel framkom att deltagarna skapade berättelser om hunden. Hunden bidrog till att deltagarna blev medvetna om sitt tidigare liv tillsammans med vänner, olika platser, olika relationer, känslor och situationer med andra hundar som de haft under sin livstid. Minnen av gamla sånger och sångtexter väcktes också till liv hos deltagarna. Minnena väckte ibland även en viss osäkerhet och rädsla hos en del deltagare avseende att kunna urskilja vilka minnen som var sanna eller inte. Deltagare upplevde emellertid en trygghet i att återuppleva minnena i hundens närvaro (Swall et al. 2015).

Minnen som väcker känslor

I den kvalitativa artikeln Swall et al. (2015) framkom det att hundens närvaro bidrog till en medvetenhet om den egna existensen, vilket väckte minnen som var kopplade till känslan av välbefinnande, men även till svåra och sorgsna minnen. Minnesförlust eller minnen som blev

för svåra och tunga orsakade en upprördhet hos deltagarna, som därefter hade svårt att lugna sig. I dessa fall kunde hunden inte lugna i stunden.

Ökad social interaktion

Resultatet visade att interventioner som inkluderar aktiviteter med djur bidrog till en ökad social interaktion (Fields et al., 2018; Gustafsson et al., 2015; Rodrigo-Claverol et al., 2020; Swall et al., 2015; Swall et al., 2017; Vegue Parra et al., 2020; Wesenberg et al., 2019). Resultatet visade på uppkomst av både verbal och icke-verbal kommunikation som uppkom i aktiviteterna med djur. Den tysta, icke-verbala, kommunikationen och interaktionen syftade på deltagarnas kommunikation genom sitt kroppsspråk i form av blickar, kroppshållning, visa känslor (till exempel glädje), lek med djuret, taktil beröring av djuret och att bara vara tillsammans. Interaktionen uppkom i förhållande till både människor och djur.

Social interaktion genom verbal kommunikation

Resultatet visade att deltagares aktiviteter med en robotkatt bidrog till nya samtalsämnen med anhöriga och personal (Gustafsson et al., 2015) och i den kvalitativa artikeln Swall et al. (2015) observerades möjligheten att prata om hur hunden upplevdes. I hundens närvaro väcktes minnen och deltagarna beskrev då sina berättelser om en älskad vän med kärleksfulla ord och känslor. Vidare bidrog hunden till att deltagarna kunde ge uttryck för situationer i vardagen på det särskilda boendet som de upplevde som påfrestande. I den kvantitativa artikeln, Wesenberg et al. (2019), framkom att kommunikationen var signifikant längre i tid efter interventionen, framförallt gällande kommunikation med hunden och professionella, men inte med andra deltagare. Resultatet visade också att deltagarna pratade ofta lugnande till hunden. Aktiviteter med hunden i den jämförande kvantitativa artikeln Rodrigo-Claverol et al. (2020) visade resultatet att kommunikationen förbättrades signifikant i interventionsgruppen jämfört med kontrollgruppen. Vidare påvisades också att kommunikationen hos personer med mild till moderat kognitiv nedsättning hade en signifikant förbättring efter interventionen, något som inte framkom i kontrollgruppen. I artikeln Swall et al. (2017) framkom att när hunden gjorde som den blev tillsagd att göra vid interaktionen uttryckte deltagaren uppskattning och att deltagaren upplevde hunden som smart och klok. Resultatet i Gustafsson et al. (2015) artikel påvisade att robotkatten uppfattades av anhöriga och professionella som en faktor som uppmuntrade till kommunikation och bidrog till ett gemensamt samtalsämne som även gav meningsfullhet i kommunikationen med deltagarna. Aktiviteter med robotkatten som

intervention resulterade också i att en av deltagarna återfick sitt tal vid interventionen. Det framkom i Fields et al. (2018) att vid aktiviteter med hästar som intervention bedömdes miljön som socialt berikande då det omfattade många sociala kontakter på hästgården och det framkommer mer positiva kommunikationer i jämförelse med i andra aktiviteter för deltagarna.

Social interaktion genom icke-verbal kommunikation

Resultatet visade att fysisk kontakt och beröring mellan deltagarna och hunden var signifikant längre i interventionsgruppen än kontrollgruppen vid samtliga mättillfällen (Wesenberg et al., 2019). I en annan artikel beskrevs att aktiviteten med hunden visade att deltagarna uppskattade att vara tillsammans med djuret i tystnad oberoende av kommunikationshinder (Swall et al., 2015). En av deltagarna insåg att hunden uppskattade att bli klappad då den höll sig nära och kunde somna i deltagarens närvaro (Swall et al., 2017). Vidare visade den kvantitativa artikeln Vegue Parra et al. (2020) att social interaktion där deltagarna gav uttryck för positiva känslor förbättrades signifikant för interventionsgruppen jämfört med kontrollgruppen efter både fyra och åtta månader.

Diskussion

Resultatdiskussion

Litteraturöversiktens syfte var att kartlägga betydelsen av interventioner som inkluderar aktiviteter med djur för välbefinnandet samt aktivitet och meningsfullhet i vardagen för personer med demens. Huvudresultatet i studien visade att interventioner som inkluderar aktiviteter med djur hos personer med demens främjar aktivitet och meningsfullhet i vardagen samt främjar välbefinnandet. Nedan följer en diskussion som delats upp i *välbefinnande och aktivitet och meningsfullhet i vardagen*. Som nämndes i bakgrunden finns det en korrelation mellan aktivitet, välbefinnande och mening, varpå de olika begreppen inte helt går att särskilja. Slutligen diskuteras det resultat som framkommit i relation till de djursorter som finns representerade samt resultatets kliniska nytta.

Välbefinnande

Resultatet från litteraturöversikten visade att interventioner som inkluderar aktiviteter med djur hade mestadels positiv påverkan på beteende och psykiska symtom hos personer med demens. Interventionen kan således generera ökad livskvalité hos personer med demens, vilket i sin tur

främjar välbefinnandet. Dessutom visade resultatet att interventioner som inkluderar aktiviteter med djur, som erbjöds regelbundet och var personcentrerade, kunde minska psykiska symtom som till exempel ångest och depression hos patienter med demens. Nämnade effekter som är relaterade till psykiska symtom överensstämmer med vad Staedtler och Nunez (2015) berör avseende att icke-farmakologiska åtgärder som i ett tidigt skede implementeras, är anpassade efter individens behov och ges regelbundet genererar minskade psykiska symtom hos personer med demens. Nio av tio personer med demens har BPSD, vilket är relaterat till minskad livskvalité (Casey, 2012; Socialstyrelsen, 2017a). De icke-farmakologiska åtgärderna har visat sig ha flera positiva aspekter så som färre biverkningar, upprätthållande eller förbättring av livskvaliteten och förmågan att utföra dagliga aktiviteter samt ger minskade vårdkostnader (Alzheimer association, 2021; Staedtler & Nunez, 2015). Därmed menar författarna till denna studie att resultatet stödjer att interventioner som inkluderar aktiviteter med djur har goda förutsättningar att i det arbetsterapeutiska arbetet utgöra ett komplement avseende icke-farmakologisk behandling som erbjuds personer med BPSD.

I resultatet framkom att interventionen inte har visat sig ge några större långtidseffekter. Författarna anser dock att interventionen i form av aktiviteter med djur trots det bör ses vara av betydelse då det har en positiv påverkan på livskvalitén och välbefinnandet, om än kortvarigt. Det kan kopplas till det relativa välbefinnandet som innefattar kortvariga stunder av positiv hälsa som personer med demens kan uppleva (Perrin, 1997). I resultatet framkom förbättringar relaterat till beteende i form av ökning av till exempel leende, skratt och behålla uppmärksamheten, vilket Hasselkus och Dickie (2021) berör som relativt välbefinnande för personer med demens. Enligt Hasselkus och Dickie (2021) är det relativa välbefinnandet oftast det som uppnås vid arbetsterapeutiska interventioner, varpå författarna till denna studie anser att aktiviteter med djur bör beaktas och utvecklas vidare som en betydelsefull arbetsterapeutisk intervention för personer med demens.

Interventioner som inkluderar aktiviteter med djur visade sig frambringa minnen som väckte såväl positiva som negativa känslor hos deltagarna. Resultatet indikerar därmed att interventioner som inkluderar aktiviteter med djur har potential till att främja välbefinnande då det skapar positiva känslor (AOTA, 2020) hos deltagarna. Även om det hos vissa deltagare skapades negativa känslor så uppfattar författarna att de positiva känslorna var mer framträdande samt att svåra minnen kan vara av betydelse för den enskilde och inte per automatik ska klassificeras som något som bör undvikas.

Aktivitet och meningsfullhet i vardagen

En viktig påminnelse gällande tolkningen av resultatet är vikten av att interventioner är personcentrerade, vilket därmed ökar förutsättningarna för att interventionen ska kunna generera meningsfullhet för den enskilda individen. Personcentrerad vård överensstämmer med de nationella riktlinjerna för personer med demens (Socialstyrelsen, 2017b), samt utgör det stommen i arbetsterapi (Hasselkus & Dickie, 2021). För att få en förståelse för hur interventioner som inkluderar aktiviteter med djur kan skapa meningsfullhet i vardagen för personer med demens, kommer resultatet här diskuteras utifrån de olika dimensionerna göra, vara, bli och tillhöra (Hasselkus & Dickie, 2021).

En del av artiklarna har specifikt berört aktiviteternas meningsfullhet, dock inte samtliga. Författarna till studien kommer nedan diskutera denna typ av interventions potential till att skapa meningsfullhet för personer med demens.

I resultatet framkom det att deltagarna deltog i olika former av aktiviteter med djuren, till exempel borsta, klappa, leka, rida, vårda, interagera och samtala. Nämnade aktiviteter ingår i dimensionen göra som består av de aktiviteter personen utför (Hasselkus & Dickie, 2021). Resultatet visade på att deltagarna upplevde sig vara till nytta och vara problemlösande gentemot djuret bland annat avseende djurens omvårdnad. Författarna tolkar resultatet som att det på så sätt också blev ett sätt för deltagarna att uttrycka den egna personen och samtidigt få en tydligare roll som omvårdare och vän. Aktiviteterna möjliggör därmed dimensionen vara utifrån Hasselkus och Dickies (2021) definition. Deltagarna hittade även lösningar på problem som rörde djuret vilket kan kopplas till att forma idéer som utgör en del av dimensionerna varandet, men även tillhörighet då det är en möjlighet för deltagarna att kunna bidra till andra (Hasselkus & Dickie, 2021). Resultatet visade även att deltagarna kunde vara med djuret i tystnad samt att det väckte minnen och känslor hos deltagarna, vilket kan härledas till stunder av reflektion och eftertanke som deltagarna hade tillsammans med djuret.

Resultatet visade också att aktivitetsutförandet ökade hos deltagarna och att de deltog i fler varierande och komplexa aktiviteter i sin vardag. Författarna till studien menar att det potentiellt skulle kunna bidra till upplevelser av meningsdimensionen blivande då deltagarna blev mer aktiva personer. Dimensionen blivandet innefattar självförverkligande samt personens potential till utveckling (Hasselkus & Dickie, 2021).

Resultatet visade på att djuren beskrevs som en vän och kunde minska känslan av ensamhet, vilket enligt arbetsterapeutisk teori utgör meningsdimensionen tillhörighet, och inkluderar interpersonella relationer som grundar sig i ömsesidighet och möjlighet att bidra till andra (Hasselkus & Dickie, 2021). Kontakten med hunden prioriterades i vissa fall framför mänsklig kontakt, vilket antyder att relationen till djuret medförde något annat än med människor. Kontakten beskrevs även som kravlös och kan tolkas som en plats som är emotionellt trygg vilket Hasselkus och Dickie (2021) beskriver som meningsskapande. Den sociala interaktionen ökade i flera fall, vilket författarna tolkar som en indikation på att deltagarna i större utsträckning kände en tillhörighet både till människorna och till djuren. Den ökade sociala relationen menar författarna även kan relateras till blivandet, då det generade att de blev mer sociala individer och kunde i högre utsträckning ta del av och visa intresse för sin omgivning. Enligt Hammell (2014) har tillhörighet, samhörighet med andra och ömsesidigt beroende samband med välbefinnande. Arbetsterapeutiska interventioner som bidrar till en känsla av tillhörighet, samhörighet och en möjlighet att bidra till andra, kan i sin tur ge mening för den enskilda (Hammell, 2014). Interventioner som inkluderar aktiviteter med djur kan därmed bidra till såväl meningsfullhet som välbefinnande för personer med demens.

Sammanfattningsvis finns det indikationer på att interventioner som inkluderar aktiviteter med djur ha god potential att bidra med meningsfullhet i vardagen för personer med demens. Vidare framkom i resultatet att aktivitetsutförandet ökade samt varierade mer hos deltagarna. Det ökade och varierade aktivitetsutförandet kan härledas till ett engagemang i aktiviteter. Det i sin tur kan utgöra en indikation på att aktiviteterna med djuren upplevdes som meningsfulla och därigenom var bidragande till ett ökat välbefinnande hos deltagarna (Polatajko et al., 2013).

Djursortens betydelse för välbefinnandet samt aktivitet och meningsfullhet i vardagen

Ett viktigt och intressant fynd var att de olika djursorterna, både levande och robotiska, visade sig ha potential till att kunna främja välbefinnande samt aktivitet och meningsfullhet i vardagen för personer med demens. Författarna till denna studie anser därmed att resultatet ökar förutsättningar för att använda interventioner som inkluderar aktiviteter med djur. Det eftersom aktiviteter med djur kan ske dels i och utanför bostaden, dels med hänsyn till allergier. Dessutom kan robotiska djur och akvarium utgöra alternativ utifrån kostnadsaspekter. Vidare menar författarna till denna studie att utifrån att det finns en överrepresentation av interventioner som inkluderar aktiviteter med hund behövs det ytterligare forskning på området

avseende andra djursorters potential till att bidra till välbefinnande samt aktivitet och meningsfullhet i vardagen för personer med demens.

Klinisk nytta

Arbeterapi har fokus på att möjliggöra för personen att delta i vardagens aktiviteter och utgår från grundantagandet att aktiviteter främjar hälsa och välbefinnande (WFOT, 2022). Även om majoriteten av artiklarna i resultatet inte utgått från aktivitetsvetenskap har det i samtliga artiklar funnits ett tydligt aktivitetsfokus, nämligen aktiviteter med djuren. Utifrån arbetsterapeuters specialistkunskap om aktivitetsutförande och hur det påverkas av ett dynamiskt samspel mellan komponenterna; person, miljö och aktivitet (Erlandsson & Persson, 2014), menar författarna till denna studie att interventioner som inkluderar aktiviteter med djur med fördel kan användas i det arbetsterapeutiska arbetet. Av det resultat som framkom anser författarna att det går i linje med det arbete som ingår i det arbetsterapeutiska arbetet för personer med demens, nämligen; öka initiativtagande, skapa autonomi, öka den kommunikativa förmågan, skapa en ökad känsla av kompetens hos den enskilda individen (Graff et al., 2006) stödja till att klara vardagen samt motverka passivisering (Jonasson, 2021) och skapa mening.

Det framkom även av resultatet att när interventionen utgått från individuella mål och syftet varit att öka alternativt bibehålla livskvalitén, har det genererat bättre förutsättningar för ökad livskvalité hos personer med demens. Det arbetsterapeutiska arbetet är klientcentrerat och arbetet sker utifrån individuella mål (WFOT, 2022). Författarna till denna studie menar att det behövs ytterligare forskning på området då artiklar som belyst interventionen i relation till aktivitetsvetenskap är mycket begränsad i nuläget.

Metoddiskussion

Författarna till studien valde att göra en litteraturöversikt, vilket möjliggjorde att få ett tvärvetenskapligt och brett perspektiv på aktuell forskning vad gäller interventioner som inkluderar aktiviteter med djur för personer som har demens utifrån ett arbetsterapeutiskt synsätt. Styrkan i att författarna utgått från en litteraturöversikt är att det möjliggjort att skapa en bild av den evidens som finns inom området samt finna var framtida forskning kan ta vid (Rosén, 2017).

Induktiv ansats valdes som studiedesign då ansatsen inte begränsas till tolkning av data utifrån befintlig teori, modeller eller tidigare forskning och kan därmed ge bredare förklaring av fenomenet som studeras (Kristensson, 2014). En nackdel med induktiv ansats är den eventuella påverkan av författarnas egna interpretationer av materialet, även om författarna försökt hålla sig så objektiva som möjligt. Ett alternativ hade varit att välja en deduktiv ansats för denna studie där resultatet möjligtvis då blivit mindre påverkat av författarnas eventuella förförståelse. Författarna ansåg att den deduktiva ansatsen hade kunnat leda till att intressanta resultat hade gått förlorat, vilket kunde fått en negativ inverkan genom att begränsa detta relativt nya forskningsområde och dess implikationer för arbetsterapi och personer med demens.

Databaserna CINAHL, PsycINFO och PubMed användes i denna litteraturöversikt då de omfattar arbetsterapi, omvårdnad och vårdvetenskap (Kristensson, 2014). Sökningarna i större och vedertagna databaser ökade möjligheterna att identifiera relevanta artiklar för litteraturöversiktens syfte samt stärkte det litteraturöversiktens trovärdighet (Henricson, 2017). Under provsökningsperioden ändrades sökorden och MeSH-termerna flertalet gånger samt kombinationerna av orden för att utkristallisera de ord och kombinationer som gav mest relevanta träffar. Databaserna hade olika benämningar på MeSH-termerna varpå termerna anpassades i respektive databas. Provsökningarna bidrog till att finna de slutgiltiga sökningarna. Då de söktermer som slutligen valdes inkluderade artiklar med robotiska djur, gosedjur och andra djur än de som valdes specifikt att sökas på, bedömdes sökningarna vara tillräckligt tillförlitliga för att inkludera artiklar som låg i linje med studiens syfte. Eventuellt skulle flera relevanta artiklar hittats om författarna även inkluderat sökningar i fritext. Vidare skulle användning av söktermer som "robotiska djur", AI, samt fler specifika djurtyper som till exempel höns eventuellt kunnat ge fler relevanta artiklar. Det kan därmed ha utgjort en svaghet i denna studie. Vid urvalsprocessen föll artiklar som berörde gosedjur bort då de inte uppfyllde inklusions- och exklusionskriterierna. Vidare i denna litteraturöversikt valde författarna att begränsa sökningarna till artiklar publicerade mellan 2011–2022. Anledningen var att få så aktuell forskning som möjligt för att säkerställa att materialet är aktuellt. Begränsningen kan ha inneburit att viktiga forskningsresultat publicerade före 2011 gått förlorat och kan ses som en brist gällande urvalet, vilket skulle kunna ha påverkat studiens tillförlitlighet. Studiens styrka är att urvalet och den vetenskapliga kvalitetsgranskningen genomförts med noggrannhet.

För att stärka studiens trovärdighet valde författarna att endast använda artiklar som var publicerade i vetenskapliga tidskrifter och var peer reviewed, då det bör innebära att artiklarna är bedömda som vetenskapliga. Därefter genomförde författarna en vetenskaplig kvalitetsgranskning av artiklarna var för sig utifrån Fribergs (2017) frågeställningar. Innan den individuella granskningen diskuterade författarna sinsemellan hur svaren på Fribergs frågeställningar skulle tolkas och vad som skulle bedömas som högt, medel eller lågt värde. En svaghet i denna litteraturöversikt är författarnas bristande erfarenhet av att använda sig av Fribergs frågeställning och hur svaren ska tolkas. Genom att författarna granskade samtliga artiklar var för sig och granskningsresultatet jämfördes och diskuterades styrker det trovärdigheten (Henricson, 2017), eftersom det minskade risken att det egna tyckande blev styrande i bedömningarna.

De slutliga tolv artiklarna som resultatet baserades på, framkom utifrån inklusions- och exklusionskriterierna samt att de överensstämde med litteraturöversiktens syfte. Vidare var ambitionen, enligt författarna, att få en så stor bredd som möjligt av olika djursorter och valde därför manuellt ut artiklar som bidrog till en bredd av djursorter. Förfaringsättet kan ha lett till en snedvridning i resultatet, då artiklar som eventuellt hade varit aktuella valdes bort. Litteraturöversiktens syfte har dock hela tiden varit i fokus vid urvalet. I bilaga 1 redogörs för sökningarna i detalj, vilket ökar studiens giltighet. Kristensson (2014) lyfter vikten av att studien är överförbar i andra kontexter. För att öka överförbarheten valde författarna att enbart inkludera artiklar från en västerländsk kontext. Detta utgör en styrka eftersom kunskapen från artiklarna i större utsträckning kan generaliseras till en svensk kontext. Eventuellt kan det ha medfört att resultat av intresse har exkluderats, vilket kan ha utgjort en negativ aspekt för studien. Det fanns även en överrepresentation av hundar vid typ av djur som använts i interventionerna. I sökningarna har det överlag funnits en överrepresentation av hundar, således representerar urvalet hur forskningsläget ser ut i dagsläget och visar på den fördelning som finns. Författarna resonerade även kring att befintliga vårdhundsutbildningar kan påverka att hundar används i högre utsträckning än andra djur för personer med demens och således är mer beforskat.

Resultatet baserades på ett varierat urval av artiklar med kvantitativa, kvalitativa eller blandad metod, vilket författarna anser stärker resultatets trovärdighet, då spännvidden på artiklarna belyser syftet från olika perspektiv. Det medför vissa försvårande omständigheter att jämföra artiklar som använder sig av olika metoder och kan ha påverkat resultatet i form av att

författarna har använt mer text från de artiklar med kvalitativa och blandad metod då resultatet är mer kondenserat i de kvantitativa artiklarna. Författarna har dock haft en medvetenhet om detta under arbetets gång. För att öka tydligheten för läsaren har artiklarnas metod redovisats i artikelmatrisen (bilaga 2) samt har författarna i viss utsträckning i resultatet redogjort för artiklarnas metoder.

Den integrerade innehållsanalysen valdes med anledning av att den ökar strukturen på analysen av stora mängder text. Författarna analyserade artiklarnas resultat enskilt först, för att sedan medanalysera tillsammans.Handledaren bidrog genom att medanalysera och diskutera innehållsanalysen med författarna, vilket resulterade i en ny analysgenomgång, nya diskussioner sinsemellan författarna och därefter med handledaren igen. Denna process stärkte resonemanget kring de slutgiltiga kategorierna. Enligt Henricson (2017) stärker förfaringsättet studiens tillförlitlighet. Vidare medför medanalysen att studiens trovärdighet stärks, eftersom det minskar risken för att analysen påverkats av en enskild individs förförståelse.

Slutsats och implikationer

I denna studie framkommer att interventioner som inkluderar aktiviteter med djur verkar ha goda förutsättningar för att användas som intervention inom arbetsterapi i syfte att främja välbefinnande samt aktivitet och meningsfullhet i vardagen hos personer med demens. Även om interventionen inte visat sig ha någon större långtidseffekt, är de positiva effekter som framkommer av betydelse för det relativa välbefinnandet hos personer med demens. Interventionen kan ses som ett komplement till andra arbetsterapeutiska interventioner för personer med demens och ska utgå från en personcentrerad vård. Baserat på det som framkommit i denna studies resultat anser författarna att det finns behov av ytterligare forskning som berör interventioner med olika djur, olika aktiviteter och dess betydelse för personer med demens. En svårighet inom detta forskningsområde är att undersöka effekten av interventionen hos en målgrupp med ett sjukdomsförlopp som innebär en tilltagande försämring, då värdena som uppkommer kan ha minskat med anledning av sjukdomsförloppet. Därav kan det med fördel användas kontrollgrupper för att tydligare få fram dess effekter. Baserat på de tidigare artiklar som utgjort urval för denna studie finner författarna ett behov av fler studier som använder en design med blandad metod där såväl de objektiva som subjektiva värdena samlas in, vilket kan ge en mer tydlig resultatbild av huruvida interventionerna är verksamma eller ej och på vilket sätt.

Referenser

Artiklar med * ingår i urvalet.

Abbas, H. (17 januari 2022). Hennes hund hjälper ensam på äldreboende. *Sydsvenskan*.
<https://www.sydsvenskan.se/2022-01-17/hennes-hund-hjalper-ensamma-pa-aldreboende>

Alzheimer association. (2021). 2021 Alzheimer's disease facts and figures. *Alzheimer's Dement*, 17(3), 327–406. <https://doi.org/10.1002/alz.12328>

American Occupational Therapy Association (2020). Occupational Therapy in the Promotion of Health and Well-Being. *The American Journal of Occupational Therapy*, 74(3) 1–14. <https://doi.org/10.5014/ajot.2020.743003>

*Briones, M. Á., Pardo-García, I., & Escribano-Sotos, F. (2021). Effectiveness of a dog-assisted therapy program to enhance quality of life in institutionalized dementia patients. *Clinical Nursing Research*, 30(1), 89–97. <https://doi.org/10.1177/1054773819867250>

Casey, G. (2012). Alzheimer's and other dementias. *Kai Tiaki Nursing New Zealand*, 18(6), 20–24. PMID: 2291996

Cipriani, J., Cooper, M., DiGiovanni, N. M., Litchkofski, L., Nichols, A. L., & Ramsey, A. (2013). Dog-assisted therapy for residents of long-term care facilities: an evidence-based review with implications for occupational therapy. *Physical & Occupational Therapy in Geriatrics*, 31(3), 214–240. <https://doi.org/10.3109/02703181.2013.816404>

Eklund, M., Orban, K., Argentzell, E., Bejerholm, U., Tjörnstrand, C., Erlandsson, L.-K., & Håkansson, C. (2017). The linkage between patterns of daily occupations and occupational balance: applications within occupational science and occupational therapy practice. *Scandinavian Journal of Occupational Therapy*, 24(1), 41–56. <https://doi.org/10.1080/11038128.2016.1224271>

Erlandsson, L.-K., & Persson, D. (2014). *ValMO-modellen: ett redskap för aktivitetsbaserad arbetsterapi*. Studentlitteratur.

*Edwards, N. E., Beck, A. M., & Lim, E. (2014). Influence of aquariums on resident behavior and staff satisfaction in dementia units. *Western Journal of Nursing Research*, 36(10), 1309–1322. <https://doi.org/10.1177/0193945914526647>

*Fields, B., Bruemmer, J., Gloeckner, G., & Wood, W. (2018). Influence of an equine-assisted activities program on dementia-specific quality of life. *American Journal of Alzheimer's Disease & Other Dementias*, 33(5), 309–317. <https://doi.org/10.1177/1533317518772052>

Folstein, M. F., Folstein, S. E., & McHugh, P. R. (1975). "Mini-mental state": a practical method for grading the cognitive state of patients for the clinician. *Journal of Psychiatric Research*, 12(3), 189–198. [https://doi.org/10.1016/0022-3956\(75\)90026-6](https://doi.org/10.1016/0022-3956(75)90026-6)

Friberg, F. (2017). Att göra en litteraturoversikt. I F. Friberg (Red.), *Dags för uppsatsvägledning för litteraturbaserade examensarbeten* (3 uppl., s. 141–152). Studentlitteratur.

*Gustafsson, C., Svanberg, C., & Müllersdorf, M. (2015). Using a robotic cat in dementia care. *Journal of Gerontological Nursing*, 41(10), 46–56. <https://doi.org/10.3928/00989134-20150806-44>

Graff, M. J. L., Vernooij-Dassen, M. J. M., Zajec, J., Olde-Rikkert, M. G. M., Hoefnagels, W. H. L., & Dekker, J. (2006). How can occupational therapy improve the daily performance and communication of an older patient with dementia and his primary caregiver?: a case study. *Dementia*, 5(4), 503–532. <https://doi.org/10.1177/1471301206069918>

Hammell, K. R. W. (2014). Belonging, occupation, and human well-being: an exploration: appartenance, occupation et bien-être humain : une étude exploratoire. *Canadian Journal of Occupational Therapy*, 81(1), 39–50. <https://doi.org/10.1177/0008417413520489>

Harmer, B.J., & Orell, M. (2008). What is meaningful activity for people with dementia living in care homes? A comparison of the views of older people with dementia, staff and family carers. *Aging & Mental Health*, 12(5), 548–558. <https://doi.org/10.1080/13607860802343019>

Hasselkus, B. R., & Dickie, V. A. (2021). *The meaning of everyday occupation*. (3 uppl.). SLACK.

Henricson, M. (2017). Diskussion. I M. Henricson (Red.), *Vetenskaplig teori och metod från idé till examination inom omvårdnad* (2 uppl., s. 411–420). Studentlitteratur.

Hocking, C. (2009). The challenge of occupation: Describing the things people do. *Journal of Occupational Science*, 16(3), 140–150. <https://doi.org/10.1080/14427591.2009.9686655>

Hooker, S. D., Freeman, L. H., & Stewart, P. (2002). Pet therapy research: a historical review. *Holistic Nursing Practice*, 17(1), 17–23. <https://doi.org/10.1097/00004650-200210000-00006>

Jonasson, G. (13 april 2021). *Demens börjar bli glömsk?*
<https://www.arbets terapeuterna.se/profession/om-arbets terapi/vad-goer-en-arbets terapeut/demens/>

Kristensson, J. (2014). *Handbok i uppsatsskrivande och forskningsmetodik för studenter inom hälso- och vårdvetenskap*. Natur & Kultur.

*Kårefjärd, A., & Nordgren, L. (2019). Effects of dog-assisted intervention on quality of life in nursing home residents with dementia. *Scandinavian Journal of Occupational Therapy*, 26(6), 433–440. <https://doi.org/10.1080/11038128.2018.1467486>

Moyle, W., Bramble, M., Jones, C. J., & Murfield, J. E. (2019). “She had a smile on her face as wide as the great Australian bite”: A qualitative examination of family perceptions of a therapeutic robot and a plush toy. *The Gerontologist*, 59(1), 177–185. <https://doi.org/10.1093/geront/gnx180>

*Nordgren, L., & Engström, G. (2014). Animal-assisted intervention in dementia: effects on quality of life. *Clinical Nursing Research*, 23(1), 7–19.
<https://doi.org/10.1177/1054773813492546>

Norling, I. (2002). *Djur i vården. En forskningsöversikt om hur sällskapsdjur kan påverka äldres hälsa och livskvalitet*. Sektionen för vårdforskning vid Sahlgrenska Universitetssjukhuset. Svenska Kommunalarbetareförbundet.

Perrin, T. (1997). Occupational need in severe dementia: a descriptive study. *Journal of Advanced Nursing (Wiley-Blackwell)*, 25(5), 934–941. <https://doi.org/10.1046/j.1365-2648.1997.1997025934.x>

*Petersen, S., Houston, S., Qin, H., Tague, C., & Studley, J. (2017). The utilization of robotic pets in dementia care. *Journal of Alzheimer's Disease*, 55(2), 569–574.
<https://doi.org/10.3233/JAD-160703>

Polatajko, H.J., Backman, C., Baptiste, S., Davis, J., Eftekhari, P., Harvey, A., & Connor-Schisler, A., (2013). Human occupation in context. I E. Townsend, & H. Polatajko, (Red). *Enabling occupation II: Advancing an occupational therapy vision for health, well-being & justice through occupation*. (2 uppl., s. 37–61). Ottawa: CAOT Publications ACE.

*Rodrigo-Claverol, M., Malla-Clua, B., Marquilles-Bonet, C., Sol, J., Jové-Naval, J., Sole-Pujol, M., & Ortega-Bravo, M. (2020). Animal-assisted therapy improves communication and mobility among institutionalized people with cognitive impairment. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(16), 5899.
<https://doi.org/10.3390/ijerph17165899>

Rosén, M. (2017). Systematisk litteraturöversikt. I M. Henricson (Red.), *Vetenskaplig teori och metod från idé till examination inom omvårdnad* (2 uppl., s. 411–420). Studentlitteratur.

Smith, B.C., & D'Amico, M. (2020). Sensory-based interventions for adults with dementia and Alzheimer's disease: a scoping review. *Occupational Therapy in Health Care*, 34(3), 171–201. <https://doi.org/10.1080/07380577.2019.1608488>

Socialstyrelsen. (2017a). *En nationell strategi för demenssjukdom Underlag och förslag till plan för prioriterade insatser till år 2022* (Artikelnummer 2017-6-4).
<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2017-6-4.pdf>

Socialstyrelsen. (2017b). *Nationella riktlinjer för vård och omsorg vid demenssjukdom Stöd för styrning och ledning* (Artikelnummer 2017-12-2).
<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/nationella-riktlinjer/2017-12-2.pdf>

Socialstyrelsen. (2018). *Vård och omsorg vid demenssjukdom Sammanfattning med förbättringsområden Nationella riktlinjer - utvärdering 2018* (Artikelnummer 2018-3-1).
<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/nationella-riktlinjer/2018-3-1.pdf>

Solheim, K.V. (2019). *Demensguiden förhållningssätt och åtgärder i demensvården*. (M. Ruthman, Övers.). Studentlitteratur. (Originalutgåvan publicerad 2015)

Staedtler, A.V., & Nunez, D. (2015). Nonpharmacological therapy for the management of neuropsychiatric symptoms of Alzheimer's disease: linking evidence to practice. *Worldviews on Evidence-Based Nursing*, 12(2), 108–115. <https://doi.org/10.1111/wvn.12086>

Svenskt register för beteendemässiga och psykiska symtom vid demens. (6 februari 2022). *Vad är BPSD?* <https://bpsd.se/om-bpsd-registret/>

*Swall, A., Ebbeskog, B., Lundh Hagelin, C., & Fagerberg, I. (2015). Can therapy dogs evoke awareness of one's past and present life in persons with Alzheimer's disease? *International Journal of Older People Nursing*, 10(2), 84–93. <https://doi.org/10.1111/opn.12053>

*Swall, A., Ebbeskog, B., Lundh Hagelin, C., & Fagerberg, I. (2017). Stepping out of the shadows of Alzheimer's disease: a phenomenological hermeneutic study of older people with Alzheimer's disease caring for a therapy dog. *International Journal of Qualitative Studies on Health & Well-Being*, 12(1), Artikel: 1347013. <https://doi.org/10.1080/17482631.2017.1347013>

*Vegue Parra, E., Hernández Garre, J.M., & Echevarría Pérez, P. (2020). Benefits of dog-assisted therapy in patients with dementia residing in aged care centers in Spain. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(4), 1471. <https://doi.org/10.3390/ijerph18041471>

Velde, B. P., Cipriani, J., & Fisher, G. (2005). Resident and therapist views of animal-assisted therapy: implications for occupational therapy practice. *Australian Occupational Therapy Journal*, 52(1), 43–50. <https://doi.org/10.1111/j.1440-1630.2004.00442.x>

*Wesenberg, S., Mueller, C., Nestmann, F., & Holthoff, D. V. (2019). Effects of an animal-assisted intervention on social behaviour, emotions, and behavioural and psychological symptoms in nursing home residents with dementia. *Psychogeriatrics*, 19(3), 219–227. <https://doi.org/10.1111/psyg.12385>

Whittemore, R. & Knafl, K. (2005). The integrative review: updated methodology. *Journal of Advanced Nursing (Wiley-Blackwell)*, 52(5), 546–553. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2005.03621.x>

Wilcock, A. A., & Hocking, C. (2015). *An Occupational perspective of health*. (3 uppl.). SLACK.

Willis, D. A. (1997). Animal therapy. *Rehabilitation Nursing*, 22(2), 78–81. <https://doi.org/10.1002/j.2048-7940.1997.tb01738.x>

World Federation of Occupational Therapy. (20 februari 2022). *About Occupational Therapy*. <https://www.wfot.org/about/about-occupational-therapy>

World Health Organization. (2012). *Dementia: a public health priority*. World Health Organization. <https://apps.who.int/iris/handle/10665/75263>

Wood, W., Fields, B. Rose, M., & McLure, M. (2017). Animal-assisted therapies and dementia: a systematic mapping review using the lived environment life quality (LELQ) model. *American Journal of Occupational Therapy*, 71(5), 1–10.
<https://doi.org/10.5014/ajot.2017.027219>

Östlundh, L. (2017). Informationssökning. I F. Friberg (Red.), *Dags för uppsatsvägledning för litteraturbaserade examensarbeten* (3 uppl., s. 59-82). Studentlitteratur.

Bilaga 1 (2)

Sökschema

Cinahl 2022-01-31

#	Sökord	Sökträffar	Lästa i abstract	Lästa i fulltext	Granskade	Valda artiklar
1	MH "dementia+" OR "cognitive disorders" OR "cognitive impairment" OR "cognitive health"	109 833				
2	MH "Pet Therapy+" OR "animal assisted therapy" OR "service dogs" OR "dog therapy" OR dogs OR "animal facilitated therapy" OR AAT OR "animal assisted activities" OR horses OR "equine assisted therapy" OR "equine therapy" OR "animal therapy" OR "animal intervention"	20 176				
4	1 AND 2	258				
5	Begränsningar: English, Full text, 2011-2022, all adult, academic journals, peer review	47	24	9	5	5

PsycInfo 2022-01-31

#	Sökord	Sökträffar	Lästa i abstract	Lästa i fulltext	Granskade	Valda artiklar
1	DE "Dementia" OR DE "AIDS Dementia Complex" OR DE "Dementia with Lewy Bodies" OR DE "Presenile Dementia" OR DE "Pseudodementia" OR DE "Semantic Dementia" OR DE "Senile Dementia" OR DE "Vascular Dementia" OR DE "Dementia with Lewy Bodies" OR DE "Senile Dementia" OR DE "Vascular Dementia" OR DE "Alzheimer's Disease" OR DE "Cognitive Impairment" OR DE "Mild Cognitive Impairment" OR "cognitive health" OR "cognitive disorder"	159 174				
2	DE "Animal assisted therapy" OR "pet therapy" OR animal therapy" OR "animal facilitated therapy" OR animal intervention OR "animal assisted activities" OR "service dogs" OR AAT OR "dog therapy" OR dogs OR horses OR "equine assisted therapy" OR "equine therapy"	17 612				
4	1 AND 2	358				
5	Begränsningar: Linked full text, English, all adults, peer reviewed, 2011-2022	72	29	29	5	2

PubMed 2022-01-31

#	Sökord	Sökträffar	Lästa i abstract	Lästa i fulltext	Granskade	Valda artiklar
1	“Dementia” [Mesh] OR “cognitive disorders” [Mesh] OR “cognitive impairment” OR “cognitive health”	287 000				
2	“Animal assisted therapy” [Mesh] OR “Therapy animals” [Mesh] OR “pet therapy” OR “service dogs” OR “animal facilitated therapy” OR AAT OR “animal assisted activities” OR “dog therapy” OR dogs OR horses OR “equine assisted therapy” OR “equine therapy” OR “animal intervention”	446 753				
4	1 AND 2	690				
5	Begränsningar: Full text, English, all adults, 2011–2022	84	37	12	5	5

Bilaga 2 (2)

Artikelmatris

Författare, år, titel	Land	Syfte	Design/deltagare	Intervention	Djur	Utvärderings-instrument	Resultat	Vetenskaplig kvalitetsnivå
Nordgren, L., & Engström, G. (2014). Animal-assisted intervention in dementia: effects on quality of life.	Sverige	Pilotprojekt där syftet var att utvärdera effekterna av djurassisterad intervention avseende livskvalité för personer med demens på fyra vårdboenden i Sverige.	Kvantitativ. Pretest/posttest studiedesign. n=20 12 kvinnor, 8 män. 9 av deltagare genomförde interventionen i sin helhet.	10 träningstillfällen med ett certifierad terapihundsteam. Interventionen varade under en tidsperiod av 7-23 veckor. Varje session var 45-60 min och genomförde 1-2 ggr/vecka. Individuell intervention. Arbetade utifrån individuella mål.	Hund	QUALID	Vid observation av deltagarnas beteende visade resultatet på en förbättring, vilket härleds till en ökad livskvalité efter interventionen.	Medel (28/39)
Vegue Parra, E., Manuel Hernández Garre, J., & Echevarría Pérez, P. (2021). Benefits of dog-assisted therapy in patients with dementia residing in aged care centers in Spain.	Spanien.	Syftet med studien var att utvärdera fördelarna som hund-assisterad terapiprogrammet kan ge avseende affektiva, beteende, kognitiva och funktionella aspekter för patienter med NCD (neuro-kognitiv sjukdom) som bor på vårdboende i olika provinser i Spanien, genom att använda protokoll som var baserat på stimulering av grundläggande psykologiska processer som	Kvantitativ. Experimentell randomiserad studiedesign med kontrollgrupp. n= 334 259 kvinnor och 75 män	Hundterapi baserat på "Comprehensive Cognitive Activation Program in Dementia". Interventionen varade under 8 månader, med sessioner veckovis under 45 min per tillfälle. Gruppintervention med 10 deltagare per grupp.	Hund	MEC-30 Modifierad Barthel index CSDD NPI	Interventionsgruppen fick signifikant förbättring avseende affektion och beteende. De affektiva aspekterna var bättre hos deltagare med depression eller ångest, och de som hade pågående psykoterapi eller alternativ terapi. Av de som hade bott på särskilt boende under en kortare period framkom en ökad förbättring avseende affektion. Avseende kognition och	Hög (33/39)

		var detaljerad, homogen och med ett stort urval.					funktion framkom försämring i båda grupperna.	
Ángeles Briones, M., Pardo-García, I., & Escribano-Sotos, F. (2021). Effectiveness of a dog-assisted therapy program to enhance quality of life in institutionalized dementia patients.	Spanien	Syftet var att bedöma effekterna av hundassisterad-terapi intervention för att öka livskvalitén hos personer med demens på kommunala vårdboenden och att studera dess effekt på användningen av psykotropa läkemedel	Kvantitativ. Pretest/ posttest studiedesign med kontrollgrupp n=34 16 deltagare utgjorde interventionsgruppen 13 kvinnor, 3 män 18 deltagare utgjorde kontrollgruppen 12 kvinnor, 6 män	Djurassisterad terapi där hund och förare träffade deltagarna 50 min per vecka under 9 månaders tid. Använde ett specifikt rum. Gruppintervention.	Hund	QOL-AD MEC-30 Barthel Activity of Daily Life Index	Djurassisterad terapi visade sig generera en ökad livskvalité hos personer med demens på särskilt boende. Det framkom dock en ökning avseende livskvalité hos båda grupperna, men enbart signifikant för kontrollgruppen. Ingen signifikant skillnad mellan grupperna. Gällande användning av psykotropa läkemedel fanns det ingen signifikant skillnad.	Medel (29/39)
Kårefjärd, A., & Nordgren, L. (2019). Effects of dog-assisted intervention on quality of life in nursing home residents with dementia	Sverige	Syftet var att undersöka effekterna av hundassisterad intervention avseende livskvalité hos personer med demensboende på vårdboende.	Kvantitativ. Pretest/posttest studiedesign n=59 34 kvinnor, 25 män	Interventionen bestod av 10 besök av en hund samt hundförare under 10 veckor à 25–45 minuter. Aktiviteter valdes utifrån deltagarnas hälsostatus och behov. Interventionen kunde ske i hemmet alternativt utomhus. Individuell intervention	Hund	QUALID	Mellan mätperioderna baslinje och posttest 1 framkom en signifikant förbättring hos deltagarna. Mellan mätperioderna posttest 1 till posttest 2 skedde en signifikant försämring hos deltagarna Största effekt framkom avseende verbalisering som antyder på obehag.	Hög (33/39)
Edwards, N. E., Beck, A.M., &	USA	Syftet var att undersöka användningen av	Kvantitativ Pretest/ posttest	Akvarium utformat för att vara på långtidsboende för dementa. Stort	Fiskar	Anpassad version	Det framkom förbättringar inom områdena:	Medel (31/39)

Lim, E. (2014). Influence of aquariums on resident behavior and staff satisfaction in dementia units.		djurassisterad terapi som en miljöförbättring, i form av ett akvarium, avseende boendes beteende och psykologiska symtom samt tillfredsställelse hos personal.	design n= 71 personer med demenssjukdom som bodde på vårdboenden. 51 kvinnor, 21 män, n= 71 personer som var professionella på vårdboenden. 58 kvinnor, 13 män.	och med 8-10 stora färgglada fiskar så att de med nedsatt syn skulle kunna ta del av dem. Placerades i aktivitetsrummet där samtliga måltider intogs under en 10 veckorsperiod.		av Nursing Home Disruptive Behavior Scale Anpassad version av AWES	osamarbetsvillig, irrationella beteende, sömn och olämpligt beteende hos personer med demens som bodde på särskilt boende. Överlag framkom signifikanta förbättringar relaterade till deltagarnas beteenden.	
Petersen, S., Houston, S., Qin, H., Tague, C., & Studley, J. (2017). The utilization of robotic pets in dementia care	USA	Syftet var att utvärdera effektiviteten av robotdjur vid behandling av demensrelaterade symtom som ångest och depression	Kvantitativ. Randomiserad block design med pretest/posttest. Kontrollgrupp inkluderat. n=61 47 kvinnor, 14 män Kontrollgrupp n=26 Interventionsgrupp n= 35	Interventionsgruppen fick behandling med robotsälen 3ggr/v à 20 minuter under 3 månaders tid. Tillfällena innebar att 6 deltagare satt vid ett runt bord, robotsälen placerades i mitten av bordet och patienterna uppmuntrades att interagera med robotsälen vilket demonstrerades av ledaren. Kontrollgruppen tog del av aktiviteter i form av musik, fysisk aktivitet och mental stimulering under samma tidsintervall. Gruppintervention	Robotsäl	RAID CSDD GDS GSR Pulse rate Pulse oximetry	Interventionen bidrog till att minska symtom vid ångest och depression.	Medel (26/39)
Rodrigo-Claverol, M., Malla-Clua, B., Marquilles-Bonet, C., Sol, J., Jové-Naval, J., Sole-	Spanien	Syftet var att utvärdera djurassisterat terapiintervention i relation till kommunikation och mobilitet hos en äldre befolkning som är	Kvantitativ. Två-vägsparallell kontroll, icke randomiserad studie.	Både kontrollgruppen och interventionsgruppen hade fysioterapi sessioner med fokus på att förbättra gång, balans samt kommunikation. Genomfördes en gång i veckan à 60	Hund	Holden Communication Scale Tinetti	Skedde en signifikant förbättring i såväl interventionsgruppen som i kontrollgruppen. I interventionsgruppen	Medel (30/39)

<p>Pujol, M., & Ortega-Bravo, M. (2020). Animal-assisted therapy improves communication and mobility among institutionalized people with cognitive impairment.</p>		<p>boende på vårdboende med kognitiv nedsättning alternativt har en demenssjukdom och jämföra det med en icke-djurassisterad terapiintervention.</p>	<p>n = 46 35 kvinnor, 11 män Kontrollgrupp: 23 Interventionsgrupp: 23</p>	<p>min under 12 veckor. I experimentgruppen inkluderades en terapihund till sessionerna. Gruppintervention.</p>			<p>framkom en signifikant förbättring avseende kommunikation i jämförelse med kontrollgruppen efter interventionen.</p>	
<p>Wesenberg, S., Mueller, C., Nestmann, F., & Holthoff-Detto, V. (2019). Effects of an animal-assisted intervention on social behaviour, emotions, and behavioural and psychological symptoms in nursing residents with dementia</p>	<p>Tyskland</p>	<p>Syftet var att undersöka om inkluderingen av ett djur ger mervärde vid psykosociala interventioner för personer med demenssjukdom</p>	<p>Kvantitativ Pretest/posttest Longitudinell experimentell studie. Interventionsgrupp & kontrollgrupp (utgjordes av samma deltagare). n=17 13 kvinnor, 4 män</p>	<p>Interventionsgruppen fick träffa hunden och hundföraren en gång i veckan under 6 månader. Deltagarna fick interagera med hunden, t.ex. klappa den, kasta boll till den, gå med hunden, ge kommandon. Kontrollgruppen träffades också en gång i veckan under 6 månader. I kontrollgruppen var övningarna något modifierade men försökte efterlikna de som interventionsgruppen fick med hunden. Alla träffar, både för interventions- som för kontrollgruppen skedde i samma rum och följde samma struktur (mottagning, övningar, återkoppling, avslut). Varje träff varade i 45 minuter. Gruppintervention.</p>	<p>Hund</p>	<p>Videospelning.</p>	<p>I jämförelse med kontrollgruppen framkom en signifikant förbättring avseende längre och mer frekventa perioder av positiva känslor (nöje) och social interaktion (t.ex. beröring, kropps rörelser) hos dem som tog del av hundinterventionen.</p>	<p>Medel (30/39)</p>

Swall, A., Ebbeskog, B., Lundh Hagelin, C., & Fagerberg, I. (2015). Can therapy dogs evoke awareness of one's past and present life in persons with Alzheimer's disease?	Sverige	Syftet var att belysa upplevelsen av mötet med en terapihund för personer med Alzheimers sjukdom.	Kvalitativ. Fenomenologiskt hermeneutisk design n= 4 3 kvinnor, 1 man	10 hundbesök under 10 veckor med en utbildad terapihund och hundförare. Utgick från individuella mål. Individuell intervention.	Hund	Videoinspelning	Framkommer att tid spenderad med hunden möjliggjorde för personen att kunna återberätta minnen och känslor samt möjliggjorde det tillfällen att nå personen på en kognitiv nivå.	Hög (35/42)
Swall, A., Ebbeskog, B., Lundh Hagelin, C., & Fagerberg, I. (2017). Stepping out of the shadows of Alzheimer's disease: a phenomenological hermeneutic study of older people with Alzheimer's disease caring for a therapy dog.	Sverige	Syftet var att belysa meningen av mötet med en terapihund för omvårdnaden av personer med Alzheimers sjukdom.	Kvalitativ Fenomenologisk hermeneutisk design. n= 5 4 kvinnor, 1 man.	Djurassisterad intervention gavs av ett hundteam bestående av terapihund och hundförare. 1 g/ vecka under 10 veckors period. Hade individuella mål. Aktiviteterna bestod av: nära kontakt med hud, prata, mysa och leka t.ex. kasta boll och gömma godis. Individuell intervention.	Hund	Videoinspelning Intervjufrågor	Deltagarna agerade emotionellt och självsäkert och visade på sina förmågor att leda, besluta och agera på sätt de ansåg gynnade hunden. Väckte känslor hos personer med Alzheimers sjukdom inkluderat empati och osjälviskhet, som möjliggjorde en känsla av glädje och ömhet, som kan framkalla en känsla av självvärde, av att behövas och att vara meningsfull.	Medel (32/42)
Gustafsson, C., Svanberg, C., & Müllersdorf, M. (2015). Using a robotic cat in dementia care a pilot study.	Sverige	Syftet var att undersöka reaktionen hos personer med demens i interaktionen med en robotisk katt och deras närståendes och professionella vårdgivares erfarenheter	Pilotstudie Mix-method bestående av: kvantitativ single-case design n= 4 (2 kvinnor, 2 män) samt	Deltagarna som hade en demenssjukdom hade fri tillgång till robotkatten under en 12 veckorsperiod. Professionella fick information om hur de skulle introducera robotkatterna för deltagarna,	Robotisk katt	CMAI QUALID Intervjuguide	Framkom tendenser till att robotkatterna genererade mindre agiterat beteende och ökad livskvalité för personer med svår demenssjukdom. I intervjuerna med anhöriga och professionella	Hög (39/42)

		avseende djurets användning, funktion och effekt.	kvalitativa, avseende intervjuer av anhöriga och vårdpersonal n=14	robotkatternas funktioner och hur de kunde ge stöd till interaktion och kommunikation. Individuell intervention.			vårdgivare framkom positiva effekter avseende interaktion, kommunikation, stimulans, avslappning, lugn, och trygghet. Robotkatten uppfattades ha lättanvända funktioner.	
Fields, B., Bruemmer, J., Gloeckner, G., & Wood, W. (2018). Influence of an equine-assisted activities program on dementia-specific Quality of Life	USA	Syftet var att undersöka sambandet mellan positiva, neutrala och negativa indikatorer på livskvalité som uttrycktes av personer med demens på vårdboende under olika aktiviteter varav en av dessa var hästassisterad aktivitets intervention.	Mixed method case study design inkluderat kvalitativ och kvantitativ n= 6 4 kvinnor, 2 män	1 g/ vecka under 8 veckor besökte deltagarna en specialiserad ridanläggning där de fick välja om de ville rida (ca 15 min), rykta och klappa hästen, eller bara observera de andra deltagarna när de engagerade sig i aktiviteterna. Tiden på anläggningen varade ca 1h. Utöver hästassisterad aktivitets interventionen inkluderades ytterligare 8 aktiviteter: vila, TV-tittande, äta, spela spel, skämta & lösa gåtor, delta i musikgrupp, transport sig med buss samt utöva fysioterapi. Gruppintervention.	Häst	Modifiera version av ACT Apparent Affect Rating Scale	I jämförelse med andra aktiviteter som inte var relaterade till djur, framkom att hästintervention var relaterat till positiva aspekter avseende konversation och emotionellt välbehag. Hästinterventionen var den enda aktivitet som genererade positivt utfall på alla indikatorer som var kopplade till livskvalité.	Hög (34/42)

ACT (Activity in Context and Time)
 AWES (Assessment of Work Environment Schedule)
 CMAI (Cohen- Mansfield Agitation Inventory)
 CSDD (Cornell Scale of Depression in dementia)
 GDS (Global Deterioration Scale).
 GSR (Galvanic Skin Response)

MEC-30 (Mini-Cognitive State Examination; spansk version av MMSE)
 NPI (Neuropsychiatric Disorders Inventory)
 RAID (Rating for Anxiety in Dementia)
 QOL-AD (Quality of Life in Alzheimer's Disease Scale)
 QUALID (Quality of Life in Late-stage Dementia questionnaire)

